

دوره یازدهم – سال اول
تاریخ چاپ:
شماره چاپ:
شماره ثبت: ۳۴۰

اظهار نظر کارشناسی درباره:
«طرح جامع حمایت از نظام آموزشی و
تحقیقاتی کشور»

کد موضوعی: ۲۷۰
شماره مسلسل: ۱۷۷۶۴
شهریورماه ۱۴۰۰
معاونت مطالعات فرهنگی

به نام خدا

فهرست مطالب

۱.....	چکیده.....
۲.....	مقدمه.....
۳.....	سابقه قانونی.....
۵.....	بررسی کلیات طرح.....
۶.....	بررسی مواد طرح (ارزیابی و پیشنهاد).....
۲۹.....	جمع‌بندی.....
۳۰.....	پیشنهادها.....
۳۳.....	منابع و مأخذ.....

اظهار نظر کارشناسی درباره: «طرح جامع حمایت از نظام آموزشی و تحقیقاتی کشور»

چکیده

طرح جامع حمایت از نظام آموزشی و تحقیقاتی کشور با هدف پشتیبانی از فعالان نظام آموزش عالی و تحقیقات کشور و رفع موانع پیش روی آنها و همچنین به منظور ایجاد تحول در این حوزه، با شماره ثبت ۳۴۰ مورخ ۱۳۹۹/۰۷/۱۲ در مجلس شورای اسلامی اعلام وصول شد. این طرح دارای ۱۵ ماده در موضوعات متنوعی از جمله: حمایت از انتشار و دسترسی به مقالات و مجلات علمی بین‌المللی (مواد (۱) و (۲))، اعطای تسهیلات کم بهره به اعضای هیئت علمی (مواد (۳) و (۱۱))، فرصت مطالعاتی اعضای هیئت علمی (ماده (۵))، تجهیز آزمایشگاه‌های تحقیقاتی دانشگاه‌ها و مراکز تحقیقاتی (ماده (۴))، تقویت ارتباط دانشگاه با صنعت و بازار و حمایت از تجاری‌سازی پژوهش‌های دانشگاهی (مواد (۸)، (۹)، (۱۴)، (۱۵))، امور بیمه و مالیات پژوهش (ماده (۱۳)) و غیره است. با بررسی‌های کارشناسی و برگزاری جلسات هم‌اندیشی مشخص شد که این طرح به شکل کنونی حاوی ایرادات قانونی و حقوقی متعدد از جمله مغایرت مواد (۱)، (۲)، (۳) و (۱۵) با اصل ۷۵ قانون اساسی به دلیل دارا بودن بار مالی برای دولت است. از جمله دیگر اشکالات مترتب بر طرح، عدم شفافیت و ابهام در مواد (۱)، (۷) و (۱۰) و از این نظر مغایرت با جزء «۳» بند «۹» سیاست‌های کلی نظام قانونگذاری و مواد (۲) و (۳) طرح

شأنیت قانونی ندارد. بنابراین عمده مواد طرح دارای ایراد است که نیازمند اصلاح است. بر این اساس ضمن موافقت با کلیات طرح در گزارش حاضر سعی شده است جهت حمایت از نظام آموزش عالی و تحقیقاتی کشور ضمن بررسی مواد طرح مذکور، پیشنهادهایی در قالب اصلاح و حذف مواد موجود و الحاق مواد جدید ارائه شود. البته با توجه به اهمیت موضوع حمایت از نظام آموزشی و تحقیقاتی کشور پیشنهادهای تفصیلی در دست بررسی است که در گزارش دیگری ارائه خواهد شد.

مقدمه

پیشرفت هر جامعه‌ای به توسعه و تقویت آموزش عالی و تحقیقات آن جامعه وابسته است. نظام آموزش عالی و تحقیقات کشور در کنار دستاوردهای ارزشمند، تاکنون نتوانسته به میزان قابل قبولی در حل مسائل کشور، رفع نیازهای جامعه و تولید ثروت کشور نقش اساسی ایفا کند. در این خصوص تنگناها و موانع متعددی پیش روی این نظام وجود دارد. ضعف ارتباط دانشگاه با بازار و جامعه، ناکارآمدی نظام ارتقای اعضای هیئت علمی، پذیرش بی‌ضابطه دانشجویان تحصیلات تکمیلی، مأموریت‌گرا نبودن دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی و پژوهشی، ضعف در مهارت‌آموزی فارغ‌التحصیلان دانشگاهی، عملکرد ضعیف شورای عالی علوم، تحقیقات و فناوری در جایگاه راهبری نظام آموزش عالی و تحقیقاتی کشور، اجرای سلیقه‌ای مالیات و بیمه پژوهش توسط دستگاه‌های متولی، ضعف در همکاری‌های علمی بین‌المللی، فرسودگی تجهیزات و مواد آزمایشگاهی دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی و تحقیقاتی و نبود فضای رقابتی در صنعت و بازار برای همکاری با دانشگاه‌ها و

مؤسسات آموزش عالی و تحقیقاتی بخشی از مهم‌ترین چالش‌ها و موانعی است که نظام آموزش عالی و تحقیقات کشور با آن مواجه است. طی سال‌های اخیر مصوبات متعددی در جهت ساماندهی، توسعه و تقویت نظام آموزشی و تحقیقاتی کشور از سوی مراجع سیاستگذاری به‌خصوص مجلس شورای اسلامی ابلاغ شده است. برخی از این مصوبات قانونی به‌طور جداگانه به امور تحقیقات و فناوری مربوط می‌شود و برخی دیگر از مصوبات حوزه آموزش عالی و تحقیقات نیز به فراخور بحث در سایر قوانین موضوعه مورد توجه قرار گرفته است.

سابقه قانونی

- «قانون حمایت از شرکت‌ها و مؤسسات دانش‌بنیان و تجاری‌سازی نوآوری‌ها و اختراعات» مصوب ۱۳۸۹/۸/۳۰ را می‌توان نقطه عطفی در نظام تحقیقات و فناوری کشور به حساب آورد. در این قانون، تشکیل «صندوق نوآوری و شکوفایی» در جایگاه حامی فعالیت‌های دانش‌بنیان و تجاری‌سازی تحقیقات، پیش‌بینی شد و در تاریخ ۱۳۹۱/۲/۲۷ اساسنامه آن به تأیید هیئت وزیران رسید.
- از دیگر قوانین موضوعه که در برخی از مواد به مصوباتی درخصوص آموزش عالی و تحقیقات دارد، «قانون رفع موانع تولید رقابت‌پذیر و ارتقای نظام مالی کشور» مصوب ۱۳۹۴/۲/۱ است که در ماده (۴)، بند «س» ماده (۳۱)، بند «الف» تبصره «۱۰» و بند «ت» تبصره «۱۱» ماده (۳۵)، ماده (۴۴) به موضوعات آموزش عالی و تحقیقات توجه کرده است.
- بخش آموزش عالی و تحقیقات همیشه یکی از بخش‌های مهمی بوده که در قوانین

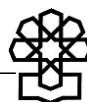
برنامه‌های توسعه مورد توجه سیاستگذاران بوده است. این مهم در مواد (۶۴ تا ۶۶) «قانون برنامه ششم توسعه» مصوب ۱۳۹۶/۱/۱۶ نیز دیده شده است.

• یکی از مهم‌ترین مصوباتی که طی سال‌های اخیر کمک مؤثری به خصوص به شیوه اداره و سازماندهی دانشگاه‌ها، مراکز تحقیقاتی و فناوری کرده است، تصویب مواد (۱ و ۲) «قانون احکام دائمی برنامه‌های توسعه کشور» مصوب ۱۳۹۶/۱/۱۶ است.

• در «قانون تقویت و توسعه نظام استاندارد» مصوب ۱۳۹۶/۰۷/۱۱ در مواد متعددی (مواد (۴)، (۵)، (۱۱)، (۲۲)، (۲۳) و (۲۹)) و بندهای «۴»، «۵» و «۲۵» ماده (۷) برای دانشگاه‌ها و مراکز تحقیقاتی مسئولیت تعریف کرده است و نظام استاندارد و استانداردگذاری را به استفاده از ظرفیت‌های این مجموعه‌ها موظف کرده است.

• از دیگر مصوبات مهم و اثرگذار بر نظام آموزش عالی و تحقیقات کشور تصویب «قانون پیشگیری و مقابله با تقلب در تهیه آثار علمی» در تاریخ ۱۳۹۶/۸/۱۴ بود. اگرچه تاکنون آثار چشمگیری از اجرای این قانون متوجه نظام علمی کشور نشده است.

• جهت سوق دادن بخش‌های صنعتی و تولیدی کشور برای بهره‌مندی از ظرفیت‌های دانشگاه‌ها و مراکز تحقیقاتی در تولید کالا و خدمات مورد نیاز خود و همچنین حمایت از فعالیت‌های مبتنی بر تحقیق و توسعه بنگاه‌های صنعتی و تولیدی؛ مصوبات متعددی از جمله بندهای «الف»، «ب»، «ج» و «د» ماده (۱۲) «قانون حداکثر استفاده از توان تولیدی و خدماتی کشور و حمایت از کالای ایرانی» مصوب ۱۳۹۸/۰۲/۱۵ به این موضوع پرداخته است. با وجود مصوبات متعدد در سال‌های اخیر، هنوز برخی از چالش‌های نظام آموزش عالی و تحقیقات به قوت خود باقی هستند. بنابراین ضرورت حمایت از نظام آموزش عالی

و تحقیقات به‌عنوان منشأ نوآوری و ثروت‌آفرینی برای کشور به‌خصوص در شرایط کنونی بسیار مهم است. در همین راستا «طرح جامع حمایت از نظام آموزشی و تحقیقاتی کشور» در تاریخ ۱۳۹۹/۰۷/۱۲ در مجلس شورای اسلامی اعلام وصول شد و در دستور کار کمیسیون آموزش، تحقیقات و فناوری به‌عنوان کمیسیون اصلی و سایر کمیسیون‌های فرعی قرار گرفت. گزارش حاضر به بررسی مفاد طرح اعلام وصول شده پرداخته و نظرات کارشناسی حاصل از جلسات متعدد با نخبگان موضوع و اخذ نظر از دستگاه‌ها و نهادهای مربوطه به همراه پیشنهادهای اصلاحی را ارائه کرده است.

بررسی کلیات طرح

کلیات طرح حاضر دارای برخی ایرادها به قرار زیر است:

- عنوان طرح از دو منظر دارای ایراد است، نخست اینکه عنوان طرح به‌طور دقیق و شفاف مشخص نکرده است که مقصود مقنن از نظام آموزشی، کدام یک از زیرنظام‌های آموزشی کشور (آموزش و پرورش عمومی یا آموزش عالی) است و از همین رو از صراحت لازم برخوردار نیست، دوم اینکه عنوان طرح با محتوای طرح مطابقت ندارد، درحقیقت اساس و محتوای این طرح، بر حمایت از بخش تحقیقات است و نسبت به بخش آموزشی تمرکز خاصی ملاحظه نمی‌شود. همچنین در مواد (۱)، (۷) و (۱۰) این عدم شفافیت و ابهام نیز وجود دارد. از همین رو تصویب طرح به شکل کنونی مغایر با جزءهای «۳» و «۴» بند «۹» سیاست‌های کلی نظام قانونگذاری است.
- با توجه به اینکه طرح در مواد (۱)، (۲)، (۳) و (۱۵) دارای بار مالی بدون تعیین

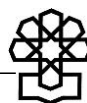
- محل تأمین است؛ تصویب آن بدین صورت مغایر با اصل (۷۵) قانون اساسی است.
- طرح حاضر براساس یک نیازسنجی دقیق و مسئله‌شناسی عمیق بنا نهاده نشده است. همچنین طرح از نظر کارشناسی از اتقان کافی برخوردار نیست. از همین منظر تصویب طرح به شکل کنونی آن در تضاد با جزء «۲» و «۶» بند «۹» سیاست‌های کلی نظام قانونگذاری قرار دارد.
  - استفاده از واژه‌های بیگانه «ژورنال و لب‌تاپ» در بخش مقدمه و ماده (۱) طرح حاضر، مغایر اصل (۱۵) قانون اساسی است.
  - برخی از اهداف مقنن به‌خصوص اهداف مندرج در ماده (۲) و (۳) طرح، در قالب مقررات و آیین‌نامه‌های درون دستگاہی قابل پیگیری است و نیاز به قانونگذاری ندارد. در صورت تصویب طرح به این شکل، با تورم قانونی مواجه خواهیم شد.

بررسی مواد طرح (ارزیابی و پیشنهاد)

در این بخش هر ۱۵ ماده طرح اعلام وصول شده به تفکیک ارزیابی شده و ایرادهای وارد بر آن ذکر شده است. سپس پیشنهادهای کارشناسی در دو قالب اصلاح و حذف مبتنی بر رفع ایرادهای مواد، ارائه شده است.

ماده (۱)

به‌منظور ساماندهی نیازهای جامعه تحقیقاتی، معاون علمی رئیس‌جمهور، وزارت علوم، تحقیقات و فناوری و وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی مکلفند با استفاده از منابع

موجود، از ایجاد بانک‌های اطلاعاتی مقالات و ژورنال‌های خارجی در داخل کشور به صورت متمرکز حمایت نمایند.

ارزیابی

- ایجاد بانک‌های اطلاعاتی از مقالات و مجلات خارجی و ذخیره و انتشار آنها ضمن اینکه شایسته جامعه علمی کشور نیست و نقض حقوق این مجلات و انتشارات است همچنین، چنین رویکردی ممکن است تبعات حقوقی و قانونی در پی داشته باشد و موجب تحریم پژوهشگران و دانشگاه‌های کشور از تعاملات علمی بین‌المللی و ممنوعیت انتشار مقالات آنها در مجلات معتبر بین‌المللی را در پی داشته باشد.

- ایجاد بانک‌های اطلاعاتی توسط دستگاه‌ها متضمن بار مالی است و از این رو مغایر با اصل (۷۵) قانون اساسی است.

- استفاده از واژه «ژورنال» در متن ماده مصداق استفاده از لغات بیگانه است و از همین منظر مغایر اصل (۱۵) قانون اساسی است.

- تکلیف در نظر گرفته شده برای وزارتخانه‌های مربوطه، شأنیت قانونگذاری ندارد و این تکلیف در قالب مقررات درون دستگاهی قابلیت اجراست. چنانکه «پایگاه استنادی جهان اسلام»، «پژوهشگاه ایراندک» و «مرکز اطلاعات علمی جهاد دانشگاهی» در بخش دولتی و برخی پایگاه‌ها در بخش خصوصی وظایفی را مطابق با هدف ماده فوق به خصوص در حوزه مقالات و مجلات فارسی‌زبان انجام می‌دهند.

- معاون علمی و فناوری رئیس‌جمهور وظیفه تسهیل‌گری حوزه دانش‌بنیان‌ها و ستادهای چندگانه فناوری را برعهده دارد و اصولاً در سیاستگذاری حوزه مجلات و مقالات علمی

ورود نمی‌کند. بنابراین ایجاد تکلیف برای معاونت مزبور در زمینه ایجاد بانک‌های اطلاعاتی مقالات و مجلات خارجی در داخل کشور، مورد پذیرش نمی‌باشد.

پیشنهاد

با توجه به ایرادهای مطرح شده، پیشنهاد می‌شود ماده (۱) حذف شود.

ماده (۲)

وزارت علوم، تحقیقات و فناوری و وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی مکلفند در صورت ارائه پذیرش مقاله در مجلات خارجی معتبر مورد قبول نظام آموزش عالی کشور (که فهرست آن به‌طور سالیانه منتشر و در اختیار همگان قرار می‌گیرد) از سوی اساتید، دانشجویان و پژوهشگران هزینه چاپ مقاله را به‌طور مستقیم به حساب مجله مربوطه واریز کنند.

ارزیابی

- تکلیف دستگاه‌های مذکور به پرداخت هزینه چاپ مقاله متضمن بار مالی است و از این رو مغایر با اصل (۷۵) قانون اساسی است. به‌طور مثال در سال ۱۳۹۹ نزدیک به ۶۵ هزار مقاله و سند علمی را پژوهشگران کشور در مجلات علمی بین‌المللی به چاپ رسانده‌اند، اگر میانگین هزینه چاپ هر مقاله ۱۰۰ دلار باشد، جمعاً ۶/۵ میلیون دلار ارز مورد نیاز خواهد بود که در صورت تصویب این ماده، این حجم بار مالی بر دولت تحمیل خواهد شد.

- تاکنون بیشتر مجلات معتبر بدون پرداخت هزینه، مقالات باکیفیت را منتشر می‌کنند جزء اینکه نویسنده مایل باشد مقاله او به صورت دسترسی آزاد منتشر شود که در این حالت فرایند داوری راحت‌تری اعمال خواهد شد و نتیجه آن چاپ مقالات با کیفیت پایین‌تر است. بنابراین، پرداخت هزینه چاپ مقاله کمکی به تحقیقات و پژوهش در کشور نمی‌کند بلکه به کاهش سطح کیفی تحقیقات منجر خواهد شد.

- پرداخت هزینه چاپ مقالات در واقع یارانه‌ای به مجلات بی‌کیفیتی است که با دریافت هزینه اقدام به انتشار مقالات می‌کنند. در گذشته مقالات زیادی از ایران در این دسته از مجلات که اغلب از کشورهایمانند پاکستان و هندوستان بودند چاپ شد و به هدر رفت مقادیری ارز و چاپ مقالات بی‌کیفیت بسیاری منجر شد.

- چنین تکلیفی برای وزارتخانه‌ها شأنیت قانونگذاری ندارد و در قالب مقررات درون دستگاهی قابلیت اجرا دارد. چنانکه سابقاً این موضوع در برخی از دانشگاه‌ها نیز اجرا شده است. بسیاری از دانشگاه‌های کشور به منظور حمایت و تشویق از پدیدآورندگان آثار پژوهشی ملی و بین‌المللی، پس از انتشار اثر، مبالغی را براساس شیوه‌نامه‌ها و آیین‌نامه‌های درون دستگاهی خود به پدیدآورندگان پرداخت کرده‌اند. در اینجا به برخی از اقدامات دانشگاه‌ها و نهادهای علمی کشور اشاره می‌شود: «آیین‌نامه تشویق پدیدآورندگان آثار پژوهشی بین‌المللی» دانشگاه تهران؛ «آیین‌نامه پرداخت پاداش مقاله» دانشگاه علوم پزشکی اردبیل؛ «شیوه‌نامه ارزیابی و پرداخت جایزه چاپ مقالات علمی» دانشگاه آزاد اسلامی و «دستورالعمل پرداخت جایزه علمی مقالات چاپ شده در مجلات نمایه شده در پایگاه‌های علمی معتبر» توسط جهاد دانشگاهی.

پیشنهاد

با توجه به ایرادهای مطرح شده، پیشنهاد می‌شود ماده (۲) حذف شود.

ماده (۳)

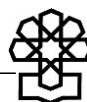
وزارتین علوم و بهداشت و دانشگاه آزاد اسلامی و مؤسسات پژوهشی وابسته به سایر دستگاه‌های اجرایی مکلفند براساس دسته‌بندی ساختاری و نیازهای کاربردی با استفاده از منابع داخلی، با اعطای کمک‌های بلاعوض و یا با کمک سیستم بانکی، تسهیلات کم‌بهره خرید لب‌تاپ و تجهیزات آموزشی و پژوهشی به اعضای هیئت علمی خود پرداخت نمایند.

ارزیابی

- هدف ماده فوق غالباً در ذیل مقررات درون دستگامی قابل پیگیری و اجراست و چنین تکلیفی شأنیت قانونگذاری ندارد. گفتنی است دانشگاه‌ها همزمان با استخدام اعضای هیئت علمی، دفتر کار، رایانه و اقلام دیگری در اختیار او قرار می‌دهند. چنانکه سابقه موضوع نیز این مهم را تأیید می‌کند. مانند اعطای تسهیلات خرید رایانه همراه به اعضای هیئت علمی از سوی دانشکده منابع طبیعی و محیط زیست دانشگاه آزاد واحد علوم تحقیقات به مناسبت روز معلم در سال ۱۳۹۵.

- مکلف کردن دانشگاه آزاد اسلامی در جایگاه یک نهاد غیردولتی و غیرخصوصی^۱ به اعطای تسهیلات به اعضای هیئت علمی خود، موضوعیت ندارد.

۱. تاکنون ماهیت حقوقی دانشگاه آزاد اسلامی در قوانین و اسناد بالادستی به روشنی مشخص نشده است.

- فراهم‌سازی تسهیلات در نظر گرفته شده برای اعضای هیئت علمی متضمن بار مالی است. بنابراین تصویب این ماده به شکل کنونی مغایر با اصل (۷۵) قانون اساسی است.
- استفاده از واژه «لب‌تاپ» در متن ماده مصداق استفاده از لغات بیگانه است و از همین رو با اصل (۱۵) قانون اساسی مغایرت دارد.
- محدود کردن منافع این طرح در ماده (۳) به اعضای هیئت علمی، تبعیض ناروا محسوب می‌شود، بر همین مبنا تصویب آن مغایر بند «۹» اصل سوم قانون اساسی است.

پیشنهاد

با توجه به ایرادهای مطرح شده، پیشنهاد می‌شود ماده (۳) حذف شود.

ماده (۴)

بانک مرکزی مکلف است در تخصیص منابع ارزی دولتی، آزمایشگاه‌های دانشگاهی کشور را در قالب طرح جامع حمایتی سالیانه در اولویت قرار دهد.

ارزیابی

موضوع حمایت از تهیه و به‌روزرسانی مواد و تجهیزات آزمایشگاه‌ها و کارگاه‌های دانشگاه‌ها و مراکز تحقیقاتی مسبوق به سابقه است:

- در بند «ج» تبصره «۴» قانون بودجه ۱۳۹۷؛ بندهای «الف» تبصره «۳» و بند «ه» تبصره «۴» قوانین بودجه سنواتی سال ۱۳۹۸ و ۱۳۹۹ و بند «الف» تبصره «۳» قانون

بودجه سال ۱۴۰۰ اعتباراتی را به صورت بلاعوض یا اعطای وام برای تأمین تجهیزات آزمایشگاه‌ها و کارگاه‌های دانشگاه‌ها و مراکز تحقیقاتی دیده شده است.^۱

▪ متن ماده (۴) از چند نظر دارای ایراد است: اولاً بانک مرکزی در جایگاه تعیین اولویت تخصیص ارز نیست و این موضوع جزء اختیارات دولت است، ثانیاً اینکه تخصیص منابع ارزی امری اقتضایی است که دولت بنا بر شرایط تصمیم می‌گیرد و درنهایت در صورت تصویب ماده به شکل کنونی، برای سایر دستگاه‌ها و حوزه‌ها نیز رویه ایجاد خواهد شد و از همین رو موجب آشفتگی نظام تصمیم‌گیری خواهد شد.

پیشنهاد

با توجه به ایرادهای مطرح شده، پیشنهاد می‌شود ماده (۴) حذف شود.

ماده (۵)

وزارتین علوم و بهداشت و دانشگاه آزاد اسلامی مکلفند در فرایند اعزام اساتید به خارج از کشور بازنگری کرده و ضمن محدود کردن اعزام به موارد کاملاً ضروری با افزایش مشوق‌های مالی و غیرمالی، فرصت مطالعاتی در داخل را از طریق همکاری با صنایع، واحدهای بزرگ کشاورزی و واحدهای اداری و خدماتی داخلی طراحی و به اجرا درآورند.

۱. با حذف اعتبارات ارزی بند «ه» تبصره «ع» موضوع تخصیص ارز برای تأمین و خرید تجهیزات آزمایشگاهی و کارگاهی دانشگاه‌ها منتفی شد.

سوابق قانونی و مقرراتی ماده فوق به شرح زیر است:

- تبصره «۶» ماده (۱) قانون احکام دائمی برنامه‌های توسعه کشور مصوب ۱۳۹۵/۱۲/۰۱ تصریح کرده است که «دولت موظف است برای مشارکت انجمن‌های علمی، نخبگان و دانشمندان کشور در همایش‌ها و مجامع علمی و پژوهشی بین‌المللی و برتر جهان و بهره‌گیری از توانمندی‌های دانشمندان و نخبگان ایران در جهان و فراهم کردن فرصت‌های مطالعاتی مناسب در داخل و خارج کشور سازوکار لازم را ایجاد نماید».
  - «آیین‌نامه استفاده از فرصت‌های مطالعاتی برای اعضای هیئت علمی دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی و پژوهشی» (مصوب وزارت علوم، تحقیقات و فناوری ۱۳۸۹/۰۶/۳۰)؛
  - «شیوه‌نامه فرصت مطالعاتی اعضای هیئت علمی دانشگاه‌ها و مؤسسات پژوهشی در جامعه و صنعت» (مصوب وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، ۱۳۹۷/۰۶/۱۷).
- موضوع فرصت مطالعاتی اعضای هیئت علمی از جمله موضوع‌های باسابقه‌ای در نظام آموزش عالی و تحقیقاتی کشور است که البته قوانینی درخصوص آن وجود دارد و اقدام‌هایی نیز به انجام رسیده است. بنابراین:
- همان‌طور که سابقه موضوع نشان می‌دهد دغدغه قانونگذار در این ماده، قبلاً از سوی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری محقق شده است. وزارت علوم با درک شرایط اقتصادی کشور و بهره‌گیری از توان اعضای هیئت علمی، طرح فرصت مطالعاتی اعضای هیئت علمی در جامعه و صنعت را مصوب و پیرو آن شیوه‌نامه مربوطه را به شماره ش. ۳۲۰۱ در تاریخ ۱۳۹۷/۶/۱۷ تدوین و به تمامی دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزشی و پژوهشی

و صنایع و بخش اجرایی ابلاغ کرد. هم‌اکنون این فرایند در حال انجام است. بنابراین قانونگذاری در این خصوص ضرورتی ندارد.

- از طرف دیگر اینکه تبصره «۶» ماده (۱) قانون احکام دائمی برنامه‌های توسعه کشور تصریح کرده است، دولت باید سازوکار فرصت‌های مطالعاتی داخلی و خارجی را به یک میزان فراهم کند. بنابراین عدم یا کاهش اعزام اعضای هیئت علمی برای فرصت‌های مطالعاتی خارج از کشور ضمن کاهش انگیزه آنها برای کار علمی، موجب کاهش تعاملات علمی بین‌المللی کشور خواهد شد که احتمال می‌رود در درازمدت موجب کند شدن روند پیشرفت‌های علمی کشور شود.

- درنهایت تعیین تکلیف برای دانشگاه آزاد اسلامی به‌عنوان یک نهاد غیردولتی و غیرخصوصی موضوعیت ندارد.

پیشنهاد

با توجه به ایرادها و ملاحظات فوق، پیشنهاد می‌شود ماده (۵) حذف شود.

ماده (۶)

وزارتین علوم و بهداشت، مکلفند با اعمال طرح‌های جامع و خدمات مشترک بین دانشگاه‌ها و مراکز تحقیقاتی به کاهش هزینه‌های ارزی کشور و دانشگاه‌ها کمک کنند.

ارزیابی

با هدف تقویت همکاری دانشگاه‌های کشور در استفاده از منابع و امکانات یکدیگر «طرح تعاون دانشگاه‌های دولتی و غیردولتی» در تاریخ ۱۳۷۷/۱۲/۰۱ به تصویب وزارتخانه فرهنگ و آموزش عالی رسیده است.

در راستای تحقق هدف طراح در این ماده، هم‌اکنون چند سازوکار فعال است. **نخست:** سامانه شاعا (شبکه آزمایشگاه‌های علمی ایران) که به منظور شناسایی، شبکه‌سازی و به اشتراک‌گذاری تجهیزات و توانمندی‌های آزمایشگاه‌های علمی کل کشور طراحی شده است. با استفاده از آن تمامی پژوهشگران می‌توانند در کوتاه‌ترین زمان ممکن به تجهیزات مورد نیاز خود دسترسی داشته باشند بنابراین نیازی به قانونگذاری در این خصوص نیست. **دومین** سازوکار شبکه آزمایشگاهی فناوری‌های راهبردی است که بستری برای اشتراک‌گذاری دستگاه‌ها و ارائه خدمات آزمایشگاهی و حمایت از توسعه کمی و بهبود کیفی خدمات آزمایشگاهی در کشور است، توسط معاونت علمی و فناوری رئیس‌جمهور راه‌اندازی و مدیریت می‌شود. این شبکه آزمایشگاهی برای تسهیل در دریافت خدمات ایجاد شده، تخفیف‌های متنوعی را به اعضای هیئت علمی، دانشجویان، شرکت‌های دانش‌بنیان و صنایع کشور ارائه می‌دهد. **سومین** سازوکار مشابه، شبکه آزمایشگاهی فناوری نانو است که با هدف ایجاد بستری مناسب برای ارائه خدمات آزمایشگاهی به محققان دانشگاهی و صنعتی و استفاده بهتر از ظرفیت‌های آزمایشگاهی کشور تشکیل شده است که از دیگر سازوکارهای مشابهی است که به اعضای خود در قالب شبکه آزمایشگاهی به پژوهشگران خدمات ارائه می‌کنند. اعضای این شبکه متشکل از دانشگاه‌ها، پژوهشگاه و مراکز تحقیقات دولتی و خصوصی از شهرهای مختلف کشور هستند.

پیشنهاد

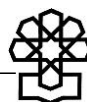
با توجه به وجود سازوکارهای مشابه و عدم ضرورت قانونگذاری در این خصوص، پیشنهاد می‌شود ماده (۶) حذف شود.

ماده (۷)

وزارتین علوم و بهداشت مکلفند با هدف دسترسی کل دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزشی و پژوهشی کشور، یارانه خرید کتاب‌های خارجی را به صورت متمرکز به نهادهای اصلی وزارتخانه‌های ذی‌ربط اختصاص دهند.

ارزیابی

به نظر می‌رسد این موضوع که اولاً دارای نگاه بلندمدت نیست و ثانیاً معطوف به نیازهای واقعی نیست، مغایر با بند «۹» سیاست‌های کلی نظام قانونگذاری است، بنابراین هدف طراح در قالب مقررات درون دستگامی قابل پیگیری است و ضرورتی برای تعیین تکلیف قانونی ندارد. چنانکه هیئت وزیران در مصوبه خود با موضوع «اختصاص ۱۰۰ میلیون ریال برای تهیه و توزیع کتاب‌های خارجی توسط مرکز نشر دانشگاهی» (مصوبات هیئت وزیران، ۱۳۶۱/۱۰/۱۵) به این دغدغه پرداخته است. علاوه بر این هم‌اکنون عمده دانشگاه‌ها با استفاده از منابع در اختیار خود و به خصوص از محل اعتبارات پژوهشی خود به خرید کتاب‌های خارجی مورد نیاز اقدام می‌کنند. همچنین اعضای هیئت علمی نیز از محل

اعتبار پژوهشی (گرنه) که دانشگاه در اختیار آنها قرار می‌دهند، می‌توانند این گونه منابع مطالعاتی را تهیه کنند.

علاوه بر نکات مطرح شده، هدف و مقصود مقنن در این ماده مبهم است و از این نظر مغایر با جزء «۳» بند «۹» سیاست‌های کلی نظام قانونگذاری است.

پیشنهاد

با توجه به اینکه موضوع از طریق مقررات درون‌دستگاهی قابل رفع است، پیشنهاد می‌شود ماده (۷) حذف شود.

ماده (۸)

به‌منظور استقرار مراکز رشد در دانشگاه‌ها، اجازه داده می‌شود تا بخشی از زمین‌های دانشگاه‌ها در قالب قراردادهای تعریف شده و بدون واگذاری حق مالکیت، در اختیار سرمایه‌گذاران قرار گیرد.

ارزیابی

با توجه به اختیارات دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی و پژوهشی، تصریح شده در مواد (۱ و ۲) «قانون احکام دائمی برنامه‌های توسعه» مصوب ۱۳۹۶/۱/۱۶ و همچنین طبق «قانون تشکیل هیئت‌های امنای دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی و پژوهشی» مصوب جلسات ۱۸۱ و ۱۸۳ مورخ ۱۳۶۷/۱۲/۹ و ۱۳۶۷/۱۲/۲۳ شورای عالی انقلاب فرهنگی، هیچگونه منع قانونی برای اجرای اقدام‌های فوق نیست.

چنانکه طبق آیین‌نامه مراکز رشد و پارک‌های علم و فناوری (وزارت علوم تحقیقات و فناوری، ۱۳۸۱/۱۱/۱۲) تاکنون نزدیک به ۲۰۰ مورد از این مراکز در دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش و پژوهشی استقرار یافته‌اند.

پیشنهاد

با توجه به ملاحظات فوق، پیشنهاد می‌شود ماده (۸) حذف شود.

ماده (۹)

وزارتین علوم و بهداشت و دانشگاه آزاد اسلامی مکلفند آیین‌نامه ارتقا اعضای هیئت علمی را به‌گونه‌ای اصلاح نمایند که وزن ارائه راه‌حل‌های مشکلات کشور بیشتر از صرف تولید مقاله برای ارتقا جایگاه بین‌المللی کشور باشد.

ارزیابی

- این ماده هدفی بسیار مهم و تأثیرگذار را دنبال می‌کند. اما از آنجاکه آیین‌نامه ارتقای اعضای هیئت علمی مصوب شورای عالی انقلاب فرهنگی است، ورود مجلس شورای اسلامی به این موضوع از نظر شورای نگهبان مغایر با اصل (۵۷) قانون اساسی است. از دیگر ایرادهای مترتب بر ماده فوق، ایجاد تکلیف برای دانشگاه آزاد اسلامی به‌عنوان یک نهاد غیردولتی و غیرخصوصی که موضوعیت قانونی ندارد.

از سوی دیگر اینکه مقصود و هدف مقنن، سابقاً در بند «ج» ماده (۱۲) «قانون حداکثر استفاده از توان تولیدی و خدماتی کشور و حمایت از کالای ایرانی» ۱۳۹۸/۰۲/۱۵ مورد توجه قرار گرفته است. بند «ج» ماده (۱۲) قانون فوق چنین تصریح کرده است: «ماده (۱۲) - به منظور تقویت تحقیق و توسعه، مشوق‌های بیمه‌ای، مالیاتی و ارتقای علمی به صورت زیر اعمال می‌شود:

بند «ج» - در صورتی که پایان‌نامه‌ها و رساله‌های تحصیلات تکمیلی و یا طرح‌ها (پروژه‌ها) و یا مقالات استخراجی اعضای هیئت علمی منجر به حل یکی از مسائل اساسی کشور شود، جایگزین امتیاز فعالیت‌های پژوهشی و فناوری مندرج در جداول شماره (۶) آیین‌نامه جاری ارتقای مرتبه اعضای هیئت علمی و جداول مشابه در آیین‌نامه‌های بعدی تا سقف امتیازات مكتسبه خواهد شد. شیوه‌نامه اجرای این بند توسط وزارتخانه‌های علوم، تحقیقات و فناوری و بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و شورای عالی حوزه‌های علمیه ظرف مدت سه ماه از لازم‌الاجراء شدن این قانون تهیه می‌شود و به تصویب هیئت وزیران می‌رسد.»

پیشنهاد

بنابر موارد فوق پیشنهاد می‌شود متن زیر جایگزین ماده (۹) شود:

ماده (۹) جایگزین:

الف) وزارتخانه‌های علوم، تحقیقات و فناوری و بهداشت، درمان و آموزش پزشکی مکلف هستند به گونه‌ای برنامه‌ریزی کنند که بخشی از ظرفیت دانشجویان دکتری تخصصی در دانشگاه‌ها و سایر مؤسسات آموزشی و پژوهشی دولتی (به جز دستیاری پزشکی و

دندانپزشکی و دکتری تخصصی هنر) به شرط انعقاد قرارداد پژوهشی با صنعت و یا سایر بخش‌ها جذب و پذیرش شوند. در سال اول تصویب این قانون، میزان پذیرش حداقل ۵ درصد است و پس از پنج سال برای رشته‌های فنی و مهندسی به ۸۰ درصد (۸۰٪)، برای رشته‌های علوم پایه ۵۰ درصد (۵۰٪) و برای رشته‌های علوم انسانی (۲۵٪) از پذیرش خواهد رسید.

ب) وزارتخانه‌های علوم، تحقیقات و فناوری و بهداشت، درمان و آموزش پزشکی مکلف هستند آیین‌نامه ارتقای اعضای هیئت علمی را در راستای وزن‌دهی به ارتباط دانشگاه با صنعت و بازار و پژوهش‌های مسئله‌محور مورد نیاز کشور بازبینی و برای تصویب به شورای عالی انقلاب فرهنگی پیشنهاد دهند.

تبصره - آیین‌نامه اجرایی این ماده حداکثر سه ماه پس از تصویب این قانون توسط وزارتین علوم و بهداشت تهیه و به تصویب هیئت وزیران خواهد رسید.»

ماده (۱۰)

وزارتین علوم و بهداشت و دانشگاه آزاد اسلامی مکلفند حمایت لازم از ارتباط دانشگاه‌ها با صنعت، کشاورزی و خدمات را فراهم کرده و در آیین‌نامه ارتقا وزن کافی برای این ارتباطات منظور نمایند.

ارزیابی

هدف این ماده در راستای ماده (۹) است که با بیانی متفاوت مطرح شده است. اهداف این ماده که تأکید مؤکدی بر ارتباط دانشگاه با صنعت و جامعه است در برخی از قوانین مورد توجه بوده است. از جمله در تبصره «۱۰» بند «الف» ماده (۳۵) «قانون رفع موانع تولید رقابت‌پذیر و ارتقای نظام مالی کشور» مصوب ۱۳۹۴/۲/۱ در راستای تقویت ارتباط پژوهشی دانشگاه‌ها با بخش صنعت بوده است. متن مصوبه مزبور چنین تصریح کرده است: ماده (۳۵) - الحاقات و اصلاحات زیر در قانون معادن مصوب ۱۳۷۷/۳/۲۳ و اصلاحات بعدی آن انجام می‌شود:

الف) چهار تبصره به شرح زیر به‌عنوان تبصره‌های «۸»، «۹»، «۱۰» و «۱۱» به ماده (۱۴) قانون اضافه می‌شود:

تبصره «۱۰» - بهره‌برداران معدنی که جهت پژوهش‌های کاربردی به‌منظور ارتقای بهره‌وری، فناوری، بهینه‌سازی مصرف انرژی یا تولید علم در حوزه معدن و فراوری مواد معدنی با تأیید وزارت صنعت، معدن و تجارت اقدام به انعقاد قرارداد با دانشگاه‌ها و مراکز آموزشی عالی و پژوهشی (دارای دانشجو در مقاطع تحصیلی تکمیلی) می‌کنند از پرداخت حقوق دولتی معادن تا ده درصد (۱۰٪) و حداکثر پنجاه میلیارد ریال در هر سال معاف می‌باشند.

عبارت «حمایت لازم» در متن ماده دارای ابهام است و از این نظر با جزء «۳» بند «۹» سیاست‌های کلی نظام قانونگذاری مغایرت دارد.

پیشنهاد

با توجه به ملاحظات فوق، پیشنهاد می‌شود ماده (۱۰) حذف شود.

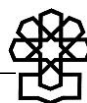
ماده (۱۱)

وزارتین علوم و بهداشت و دانشگاه آزاد اسلامی مکلفند با تأمین زمین، از محل زمین‌های در اختیار با حفظ مالکیت خود و یا از سایر محل‌ها، امکان جذب سرمایه‌های غیردولتی برای احداث واحدهای مسکونی استیجاری مورد نیاز اعضای هیئت علمی جوان را فراهم کنند.

ارزیابی

از جمله احکامی که پیش از این به تأمین مسکن اعضای هیئت علمی پرداخته است؛ تبصره «۴۵» قانون برنامه اول توسعه کشور مصوب ۱۳۶۸/۱۱/۱۱ است؛ در این تبصره دولت مکلف به فراهم کردن تسهیلات لازم برای اعضای هیئت علمی فاقد مسکن تا پایان برنامه اول توسعه شده است. علاوه بر این برخی از دانشگاه‌های کشور با اختیار هیئت امنای خود، اقدام به تأسیس صندوق‌هایی در قالب «صندوق رفاه اعضای هیئت علمی» کرده‌اند. بخشی از وظایف این صندوق‌ها فراهم‌سازی تسهیلات مسکن اعضای هیئت علمی است.

با توجه به اینکه زمین‌های در اختیار دانشگاه‌ها لزوماً کاربری مسکونی ندارند، عدم استفاده از عبارت «با کاربری مسکونی» موجب ابهام و بلا تکلیفی این ماده خواهد شد. علاوه بر اینکه حکم این ماده در خصوص همه دانشگاه‌ها به یک میزان صدق نمی‌کند. بسیاری از دانشگاه‌ها در شهرهای بزرگ، با مشکل تأمین زمین مواجه‌اند در حالی که بسیاری از دانشگاه‌ها در سایر شهرها، زمین‌های با مساحت بسیاری در اختیار دارند. علاوه بر این عملیاتی شدن چنین ماده‌ای محل تردید است.

پیشنهاد

با توجه به لزوم حمایت از اعضای هیئت علمی و نیز ملاحظات فوق پیشنهاد می‌شود متن زیر جایگزین ماده (۱۱) این طرح شود:

«وزارتین علوم، تحقیقات و فناوری و بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و دانشگاه آزاد اسلامی مکلفند به منظور حمایت از اعضای هیئت علمی جوان، تسهیلات ارزان قیمت مسکن را با همکاری بانک‌ها برای این قشر فراهم نمایند.

تبصره - اعضای هیئت علمی جوان آن دسته از اعضای هیئت علمی هستند که کمتر از ۱۰ سال سابقه خدمت داشته و حداکثر سن آنان نیز از ۵۰ سال بیشتر نباشد.»

ماده (۱۲)

به دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی اجازه داده می‌شود تا به منظور تأمین بخشی از هزینه‌های جاری و عمرانی خود، با حفظ مالکیت زمین‌های در اختیار، از طریق مشارکت با بخش‌های غیردولتی نسبت به احداث مستحقات مرتبط با حوزه فعالیت اقدام نمایند.

ارزیابی

موضوع مشارکت بخش‌های غیردولتی در آموزش عالی از جمله اهداف مندرج در سیاست‌های کلی علم و فناوری (بند ۵-۷) و نقشه جامع علمی کشور (اقدام ۳ ذیل راهبرد کلان ۱) است. اما این مورد در اختیار هیئت امنای دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی و پژوهشی است و طبیعتاً نیازی به قانونگذاری ندارد. در غیر این صورت به تورم قانون منجر

خواهد شد. باین حال حمایت از خیرین و واقفین برای سرمایه‌گذاری در آموزش عالی و تحقیقات اهمیت زیادی دارد.

پیشنهاد

با توجه به ایرادهای مطرح شده، پیشنهاد می‌شود ماده (۱۲) حذف شود.

ماده (۱۳)

وزارتخانه‌های تعاون، کار و رفاه اجتماعی و امور اقتصادی و دارایی مکلفند از طریق انعقاد توافقنامه با وزارتخانه‌های بهداشت و علوم از اجرای سلیقه‌ای وصول مالیات و بیمه بر قراردادهای پژوهشی ممانعت به عمل آورند.

ارزیابی

این ماده یکی از مهم‌ترین ماده‌های طرح فعلی و موضوع آن یعنی وصول مالیات و بیمه بر قراردادهای پژوهشی از جمله مواردی است که دانشگاه‌ها و سایر مؤسسات آموزشی و پژوهشی با آن دست‌به‌گریبان هستند، چراکه سازمان تأمین اجتماعی ممکن است نسبت به دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی و پژوهشی از قراردادهای پژوهشی تفسیر متفاوتی داشته باشد یا اینکه این سازمان برای بیمه پژوهشگران درخواست کد استخدامی کند؛ درحالی‌که بسیاری از پژوهشگران دانشجو یا پژوهشگر آزاد هستند و رابطه استخدامی با دانشگاه ندارند و این موارد موجب کاهش انگیزه تحقیق در دانشگاه‌ها می‌شود. بنابراین

ایجاد وحدت رویه در وصول مالیات و بیمه بر قراردادهای پژوهشی می‌تواند به توسعه و ترغیب به تحقیقات کاربردی کمک کند.

سوابق موضوعی این ماده به شرح زیر است:

۱. بندهای «الف» و «ب» ماده (۱۲) قانون حداکثر استفاده از توان تولیدی و خدماتی کشور و حمایت از کالای ایرانی مصوب ۱۳۹۸/۰۲/۱۵:
«ماده (۱۲) - به‌منظور تقویت تحقیق و توسعه، مشوق‌های بیمه‌ای، مالیاتی و ارتقای علمی به‌صورت زیر اعمال می‌شود:

الف) به دولت اجازه داده می‌شود اقدام قانونی لازم برای تشویق بیمه‌ای فعالیت‌های تحقیق و توسعه، نحوه محاسبه حق بیمه، معافیت‌های بیمه‌ای و مفاصاحساب کلیه قراردادهای تحقیقاتی و پژوهشی با دانشگاه‌ها یا مراکز علمی و پژوهشی دارای مجوز قطعی از وزارتخانه‌های علوم، تحقیقات و فناوری یا بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و یا شورای عالی حوزه‌های علمیه را انجام دهد.

ب) در بند «س» ماده (۱۳۲) قانون مالیات‌های مستقیم مصوب ۱۳۶۶/۱۲/۳ و اصلاحات و الحاقات بعدی آن مرجع تشخیص قرار داشتن فعالیت‌های تحقیقات پژوهشی مذکور در چهارچوب نقشه جامع علمی کشور، وزارتخانه‌های علوم، تحقیقات و فناوری و بهداشت، درمان و آموزش پزشکی خواهد بود».

۲. تبصره «۲» ماده (۸۶) قانون مالیات‌های مستقیم نرخ مصوب مالیات بر فعالیت‌های پژوهشی را مشخص کرده است.

تبصره «۲» - پرداخت‌های دانشگاه‌ها، مراکز و مؤسسات آموزش عالی، پژوهشی و فناوری که دارای مجوز از شورای گسترش آموزش عالی وزارتخانه‌های علوم، تحقیقات و فناوری

و بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و سایر مؤسسات آموزشی و پژوهشی قانونی دارای مجوز رسمی از وزارتین فوق‌الذکر می‌باشند، به اشخاص حقیقی اعم از کارکنان و غیر کارکنان خود در قالب حق‌التدریس مشمول مالیات مقطوع به نرخ ده درصد (۱۰٪) و حق‌التحقیق، حق پژوهش و قراردادهای پژوهشی و تحقیقاتی مشمول مالیات مقطوع به نرخ پنج درصد (۵٪) با رعایت سایر احکام مقرر در تبصره «۱» خواهد بود.

پیشنهاد

بنابر آنچه گذشت پیشنهاد می‌شود متن زیر جایگزین ماده (۱۳) شود:

سازمان‌های تأمین اجتماعی و امور مالیاتی مکلفند قراردادهای منعقد شده توسط دانشگاه‌ها و مراکز پژوهشی و فناوری دارای مجوز از وزارتین (وزارت علوم، تحقیقات و فناوری و وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی) و مراکز آموزشی و تحقیقاتی وابسته به دانشگاه‌ها با هر شخص حقیقی یا حقوقی، دولتی یا غیردولتی را صرفاً با تأیید شورای پژوهشی دانشگاه‌ها و یا مراکز تحقیقاتی مربوطه، قرارداد پژوهشی محسوب کرده و مالیات و بیمه قراردادهای مذکور را با لحاظ همه اجزا و بخش‌های قرارداد بدون هرگونه تفسیری مطابق با ضوابط بیمه و مالیات قراردادهای پژوهشی محاسبه کنند. همچنین بیمه پژوهشگرانی که با دانشگاه‌ها و مراکز پژوهشی و فناوری در هر قالبی از جمله دوره‌های کارشناسی ارشد، دکتری تخصصی، پسادکتر و دستیار پژوهشی مطابق ضوابط وزارتین همکاری علمی، پژوهشی و فناوری می‌کنند، بدون نیاز به کد استخدامی و ایجاد تعهد استخدامی برقرار می‌شود.

ماده (۱۴)

دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی مکلفند با تعریف حضور نیمه‌وقت و پاره‌وقت اعضای هیئت علمی، زمینه را برای استفاده از خدمات اساتید در فعالیت‌های اجرایی، آموزشی و پژوهشی سایر دستگاه‌های اجرایی و بخش غیردولتی را فراهم کنند.

ارزیابی

موضوع این ماده با ماده (۵) این طرح مشابهت دارد. همان‌طور که بیان شد هم‌اکنون وزارت علوم، تحقیقات و فناوری «شیوه‌نامه فرصت مطالعاتی اعضای هیئت علمی دانشگاه‌ها و مؤسسات پژوهشی در جامعه و صنعت در تاریخ ۱۳۹۷/۰۶/۱۷ مصوب کرده است که اعضای هیئت علمی می‌توانند در این بستر با بخش‌های اجرایی، آموزشی و پژوهشی سایر دستگاه‌ها تعامل کنند. چنانکه اصل (۱۴۱) قانون اساسی و بند «۱» تبصره «۷» ماده (۱) قانون احکام دائمی برنامه‌های توسعه کشور مصوب ۱۳۹۶/۱/۱۶ اختیارات لازم و کافی را به اعضای هیئت علمی دانشگاه‌ها برای مشارکت در بخش‌های اجرایی و صنعتی اعطا کرده است. علاوه بر این درحالی‌که دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی، بر حضور تمام‌وقت اعضای هیئت علمی برای انجام وظایف آموزشی و پژوهشی تأکید دارند، مکلف کردن آنها به زمینه‌سازی استفاده سایر دستگاه‌های اجرایی و بخش غیردولتی از طریق تعریف حضور نیمه‌وقت و پاره‌وقت موجه نمی‌کند. ضمن اینکه فراوانی فارغ‌التحصیلان دکتری بیکار دانشگاهی ایجاب می‌کند دستگاه‌های اجرایی نیاز خود به نیروی تحصیلکرده را از طریق استخدام پاره‌وقت یا تمام‌وقت این فارغ‌التحصیلان تأمین کنند. همچنین، هیئت علمی نیمه‌وقت هم‌اکنون در آیین‌نامه استخدامی پیش‌بینی شده و دستورالعمل آن نیز مورخ ۱۳۹۰/۱۲/۲۷ توسط وزیر علوم، تحقیقات و فناوری ابلاغ شده است.

پیشنهاد

با توجه به نکات مطرح شده، پیشنهاد می‌شود ماده (۱۴) حذف شود.

ماده (۱۵)

وزارتخانه‌های نفت، نیرو و صمت مکلفند با استقرار شعب پارک‌های علم و فناوری وابسته به خود در دانشگاه‌های معتبر، زمینه را برای استفاده از توان تخصصی اساتید دانشگاهی در رفع مشکلات حوزه کاری خود را فراهم نمایند.

ارزیابی

- موضوع این ماده منع قانونی ندارد. دستگاه‌ها می‌توانند با فراهم‌سازی شرایط و رعایت ضوابط مربوطه؛ درخواست‌های خود را به وزارت علوم، تحقیقات و فناوری ارسال کنند، وزارت عتف نیز پس از بررسی درخواست‌های واصله در صورت احراز شرایط و ضوابط با درخواست‌های آنها برای ایجاد پارک موافقت خواهند کرد. بنابراین در این خصوص هیچگونه مانع قانونی وجود ندارد. تصویب این ماده ضمن اینکه هیچ توجیهی ندارد، باعث تورم قانونی می‌شود.

پیشنهاد

با توجه به ایرادهای مطرح شده، پیشنهاد می‌شود ماده (۱۵) حذف شود.

جمع بندی

آموزش عالی و تحقیقات به مثابه پیشران توسعه کشور از اهمیت بسزایی برخوردار است. طراح نیز با اذعان به این موضوع، حمایت جامع از نظام آموزشی و تحقیقاتی کشور را خواستار شده است. اما عدم نیازسنجی دقیق و مسئله‌شناسی عمیق و همچنین عدم رعایت اصول قانونگذاری باعث شد تا بیشتر مواد مطرح شده دارای ایراد باشد. برخی مواد به دلیل ایجاد بار مالی مغایر با اصل (۷۵) قانون اساسی است. همچنین برخی مواد به دلیل عدم رعایت اصول اولیه قانونگذاری به خصوص استفاده از واژه‌های بیگانه و ابهام در برخی از عبارات به ترتیب مغایر با اصل (۱۵) قانون اساسی و بند «۹» سیاست‌های کلی نظام قانونگذاری است.

همان‌طور که مواد پانزده‌گانه طرح نیز نشان می‌دهد، تمرکز طراحان بر موضوعات تحقیقاتی است و کمتر به مسائل آموزشی ورود کرده است. با توجه به پیچیدگی و دامنه موضوعات آموزشی، بهتر است عنوان عبارت «نظام آموزشی» از عنوان طرح حذف شود زیرا مسائل آموزشی پیچیدگی‌ها و حساسیت‌های خاص خود را دارد و اختلاط تحقیقات و آموزش ممکن است مانع از تحقق اهداف این طرح شود. همچنین، اطلاق لفظ جامع بر طرح مناسب نیست چرا که «طرح جامع» از ابتدا باید به اصلاح ساختاری نظام آموزش و تحقیقات کشور توجه کند؛ موضوعی که در این طرح کمتر مورد توجه بوده است و بیشتر به مؤلفه‌های تبعی ناشی از وضعیت عمومی کشور پرداخته است.

عمده مواد طرح به دلیل مغایرت‌های مختلف با قوانین و اسناد بالادستی حذف و اصلاح شده‌اند. در گزارش حاضر پس از برگزاری جلسات کارشناسی متعدد با ذی‌نفعان و مطلعان حوزه، مواد الحاقی برای تقویت و حمایت از نظام تحقیقاتی کشور پیشنهاد شده است.

پیشنهادها

۱. تغییر عنوان طرح به «طرح جامع حمایت از تحقیقات کشور»

حذف مواد (۱)، (۲)، (۳)، (۴)، (۵)، (۶)، (۷)، (۸)، (۱۰)، (۱۲)، (۱۴) و (۱۵)

۲. متن زیر جایگزین ماده (۴) شود:

«بانک مرکزی مکلف است در تخصیص منابع ارزی دولتی در لوایح بودجه سنواتی، تجهیزات و مواد آزمایشگاهی و کارگاهی دانشگاه‌ها و سایر مؤسسات آموزشی و پژوهشی کشور، پارک‌های علم و فناوری و جهاد دانشگاهی را در قالب طرح جامع حمایتی سالیانه در اولویت قرار دهد. گزارش عملکرد این ماده توسط بانک مرکزی هر شش ماه یکبار به مجلس شورای اسلامی ارائه خواهد شد.»

۳. متن زیر جایگزین ماده (۹) شود:

ماده (۹) جایگزین:

الف) وزارتخانه‌های علوم، تحقیقات و فناوری و بهداشت، درمان و آموزش پزشکی مکلف هستند به‌گونه‌ای برنامه‌ریزی کنند که بخشی از ظرفیت دانشجویان دکتری تخصصی در دانشگاه‌ها و سایر مؤسسات آموزشی و پژوهشی دولتی (به‌جز دستیاری پزشکی و دندانپزشکی و دکتری تخصصی هنر) به شرط انعقاد قرارداد پژوهشی با صنعت و یا سایر بخش‌ها جذب و پذیرش

شوند. در سال اول تصویب این قانون، میزان پذیرش حداقل ۵ درصد است و پس از پنج سال برای رشته‌های فنی و مهندسی به ۸۰ درصد (۸۰٪)، برای رشته‌های علوم پایه ۵۰ درصد (۵۰٪) و برای رشته‌های علوم انسانی (۲۵٪) از پذیرش خواهد رسید.

ب) وزارتخانه‌های علوم، تحقیقات و فناوری و بهداشت، درمان و آموزش پزشکی مکلف هستند آیین‌نامه ارتقای اعضای هیئت علمی را در راستای وزن‌دهی به ارتباط دانشگاه با صنعت و بازار و پژوهش‌های مسئله‌محور مورد نیاز کشور بازبینی و برای تصویب به شورای عالی انقلاب فرهنگی پیشنهاد دهند.

تبصره - آیین‌نامه اجرایی این ماده حداکثر سه ماه پس از تصویب این قانون توسط وزارتین علوم و بهداشت تهیه و به تصویب هیئت وزیران خواهد رسید.

۴. با توجه به لزوم حمایت از اعضای هیئت علمی و نیز ملاحظات فوق پیشنهاد می‌شود متن زیر جایگزین ماده (۱۱) این طرح شود:

«وزارتین علوم، تحقیقات و فناوری و بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و دانشگاه آزاد اسلامی مکلفند به منظور حمایت از اعضای هیئت علمی جوان، تسهیلات ارزان‌قیمت مسکن را با همکاری بانک‌ها برای این قشر فراهم نمایند.

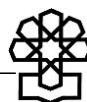
تبصره - اعضای هیئت علمی جوان آن دسته از اعضای هیئت علمی هستند که کمتر از ۱۰ سال سابقه خدمت داشته و حداکثر سن آنان نیز از ۵۰ سال بیشتر نباشد.»

۵. متن زیر جایگزین ماده (۱۳) شود:

سازمان‌های تأمین اجتماعی و امور مالیاتی مکلف هستند قراردادهای منعقد شده توسط دانشگاه‌ها و مراکز پژوهشی و فناوری دارای مجوز از وزارتین علوم، تحقیقات و فناوری و وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی) و مراکز آموزشی و تحقیقاتی وابسته به دانشگاه‌ها با هر شخص

حقیقی یا حقوقی، دولتی یا غیردولتی را صرفاً با تأیید شورای پژوهشی دانشگاه‌ها یا مراکز تحقیقاتی مربوطه، قرارداد پژوهشی محسوب کرده و مالیات و بیمه قراردادهای مذکور را با لحاظ همه اجزا و بخش‌های قرارداد بدون هرگونه تفسیری مطابق با ضوابط بیمه و مالیات قراردادهای پژوهشی محاسبه کنند. همچنین بیمه پژوهشگرانی که با دانشگاه‌ها و مراکز پژوهشی و فناوری در هر قالبی از جمله دوره‌های کارشناسی ارشد، دکتری تخصصی، پسادکتر و دستیار پژوهشی مطابق ضوابط وزارتین همکاری علمی، پژوهشی و فناوری می‌کنند، بدون نیاز به کد استخدامی و ایجاد تعهد استخدامی و ثبت کارگاه برقرار می‌شود.

تبصره «۱»- سازمان‌های تأمین اجتماعی و امور مالیاتی مکلف هستند پس از ارائه اطلاعات مربوط به هزینه‌کرد قراردادهای پژوهشی تا رقم ۱۷ هزار یورو (معادل پانصد میلیون تومان)، توسط دانشگاه‌ها، پژوهشگاه‌ها، پارک‌های علم و فناوری و جهاد دانشگاهی، مفاصاحساب صفر صادر نمایند.

منابع و مآخذ

۱. قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران.
۲. سیاست‌های کلی نظام قانونگذاری.
۳. «قانون حمایت از شرکت‌ها و مؤسسات دانش‌بنیان و تجاری‌سازی نوآوری‌ها و اختراعات» در تاریخ ۱۳۸۹/۸/۳۰.
۴. «قانون رفع موانع تولید رقابت‌پذیر و ارتقای نظام مالی کشور» مصوب ۱۳۹۴/۲/۱.
۵. «قانون احکام دائمی برنامه‌های توسعه کشور» مصوب ۱۳۹۶/۱/۱۶.
۶. «قانون برنامه ششم توسعه» مصوب ۱۳۹۶/۱/۱۶.
۷. «قانون تقویت و توسعه نظام استاندارد» مصوب ۱۳۹۶/۰۷/۱۱.
۸. «قانون پیشگیری و مقابله با تقلب در تهیه آثار علمی» در تاریخ ۱۳۹۶/۸/۱۴.
۹. «قانون حداکثر استفاده از توان تولیدی و خدماتی کشور و حمایت از کالای ایرانی» مصوب ۱۳۹۸/۰۲/۱۵.
۱۰. قوانین بودجه سنواتی سال‌های ۱۳۹۷ تا ۱۴۰۰.
۱۱. «قانون برنامه اول توسعه کشور» مصوب ۱۳۶۸/۱۱/۱۱.
۱۲. «قانون مالیات‌های مستقیم» مصوب ۱۳۶۶/۱۲/۳.

شماره مسلسل: ۱۷۷۶۴

شناسنامه گزارش

عنوان گزارش: اظهارنظر کارشناسی درباره: «طرح جامع حمایت از نظام آموزشی و تحقیقاتی کشور»

نام معاونت: مطالعات فرهنگی (گروه تولید علم و آموزش عالی)
تهیه و تدوین کنندگان: یوسف زراعت‌کیش، حسین نصیری
ناظران علمی: مسعود فیاضی، صادق ستاری‌فرد
ویراستار تخصصی: _____
ویراستار ادبی: _____

واژه‌های کلیدی: _____

تاریخ انتشار: ۱۴۰۰/۶/۲۸